

ДІАЛЕКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

DIALECTICAL ANALYSIS OF THE CONCEPTUAL APPARATUS OF THE MANAGEMENT SYSTEM FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У статті за результатами проведеного діалектичного аналізу понятійного апарату системи управління забезпеченням розвитку промислових підприємств формалізовано основні поняття, які використовуються у дослідженні під час описання процесів формування та розподілу ресурсів у забезпеченні розвитку підприємства промисловості. Визначено, що сукупність ресурсів, яка становить забезпечення, може відрізнятися за структурою залежно від напрямку розвитку підприємства.

Ключові слова: ресурси, управління, процес, забезпечення, розвиток, підприємство.

В статье по результатам проведенного диалектического анализа понятийного аппарата системы управления обеспечением развития промышленных предприятий формализованы основные понятия, используемые в исследовании при описании процессов формирования и распределения

ресурсов в обеспечении развития предприятия промышленности. Определено, что совокупность ресурсов, которая составляет обеспечение, может отличаться по структуре в зависимости от направления развития предприятия.

Ключевые слова: ресурсы, управление, процесс, обеспечение, развитие, предприятие.

In the article, which based on the results of the dialectical analysis the conceptual apparatus of the management system for the development of industrial enterprises. The basic concepts that are used in the study are described in describing the processes of formation and distribution of resources in ensuring the development of the industrial enterprise. It is determined that the aggregate of resources, which constitute the provision may differ in structure depending on the direction of development of the enterprise.

Key words: resources, management, process, provision, development, enterprise.

УДК 005.4:334.716.011-043.86(045)

Русинова О.С.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
«Європейський університет»

Постановка проблеми. В економічній теорії наявна значна кількість підходів до трактування понять «розвиток», «розвиток підприємства», «забезпечення», «ресурси». Відсутність єдиного універсального підходу, а також суперечливість між деякими визначеннями понятійного апарату системи управління забезпеченням розвитку промислових підприємств потребують проведення ґрунтовнішого аналізу цих понять для створення несуперечливого теоретичного підґрунтя та чітких термінів, які будуть використані в даному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботі Т.Б. Надтока та Г.А. Какуніна під розвитком підприємства розуміють процес сукупних змін у соціально-економічній системі підприємства, спрямований на його перехід у новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, причому за напрямом він може бути як позитивним, так і негативним [1]. У даному визначенні автори роблять наголос на тому, що розвиток підприємства, по-перше, необхідно розглядати як процес, по-друге, розвиток має полярність, тобто негативний розвиток (деградація) – це теж результат розвиваючих змін на підприємстві.

Відмовляючись від полярної властивості розвитку підприємства, Е.М. Коротков під розвитком підприємства розуміє сукупність змін, які ведуть до появи нової якості та зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища [2]. У даному визначенні

можна відзначити майже тотожність у розумінні поняття «розвиток» та «адаптація підприємства».

Досить широкого значення набуває поняття розвиток підприємства у визначенні О.В. Раєвської [3]: унікальний процес трансформації відкритої системи в просторі та часі, який характеризується перманентною зміною глобальних цілей його існування шляхом формування нової дисипативної структури і переводом його в новий аттрактор (одна з альтернативних траєкторій розвитку підприємства) функціонування. Дане визначення може вважатися універсальним не тільки для підприємств, а й для більш крупних економічних систем.

Досить неоднозначним є визначення розвитку підприємства в роботі В. Кифяка [4]: розвиток підприємства – це динамічна система взаємодіючих підсистем, передумов, факторів і принципів, які формують вектор кількісних і якісних змін функціонування підприємством, спрямованих на досягнення пріоритетів.

О.В. Шубравська розуміє розвиток підприємства як процес переходу системи з одного стану в інший, що супроводжується зміною її якісних і кількісних характеристик [5].

У роботі [6] зауважено, що закономірність зміни стану підприємства диктується еволюційними змінами економічних інститутів, циклічними процесами, змінами ринкової кон'юнктури і конкретного конкурентного середовища. На рис. 1 відображена графічна інтерпретація структурних елементів системи розвитку підприємства, де ζ – якість функціонування підприємства.

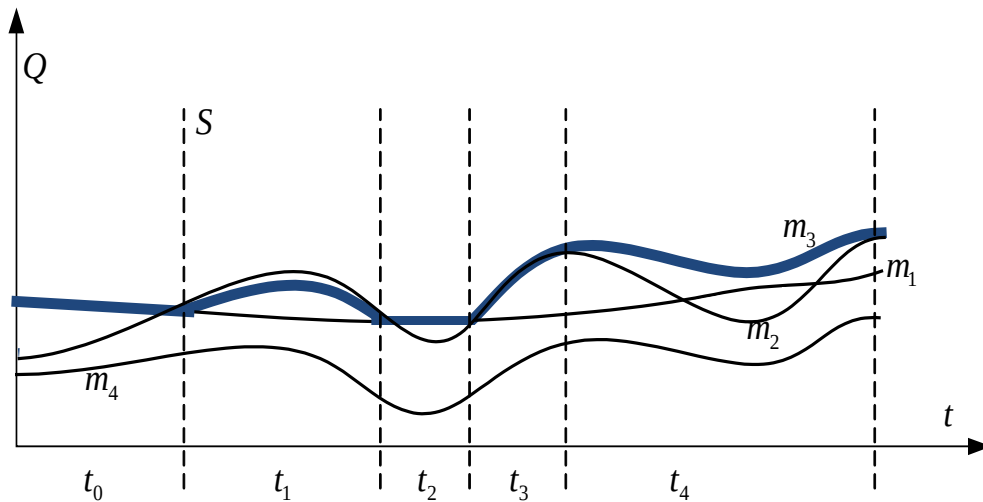

Рис. 1. Графічна інтерпретація структурних елементів системи розвитку підприємства [6]

Нижня межа розвитку підприємства $m_3(t)$ визначається виходячи з:

- а) необхідності заощаджень і зростання значень якості функціонування підприємства вище порогу безпеки $m_1(t)$ (інтервали t_0 та t_2);
- б) зростання якості функціонування підприємства $m_2(t)$ порівняно з попередніми періодами;
- в) темпів приросту якості функціонування підприємства не нижче щодо приросту економіки і конкретного ринкового оточення $m_4(t)$ (інтервали t_4).

Досить цікавим є визначення І.С. Грозного щодо сутності поняття «якість розвитку промислового підприємства», яке тлумачиться як процес структурної перебудови виробничого процесу, досягнення запланованих показників зростання за рахунок комплексного перетворення на новій якійсній основі технології виробництва і випуску продукції, що передбачає наявність довгострокового ефекту [7].

Із погляду організаційного складника розглядають розвиток підприємства М.Х. Мескон, М. Альберт та Ф. Хедоурі [8], які розуміють під ним довгострокову програму вдосконалення можливостей вирішувати різні проблеми і здібності до відновлення, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою організації. Дане визначення висвітлює тільки один аспект, який несе розвиток, тому не може вважатися універсальним.

Ю.С. Погорелов під розвитком розуміє безупинний процес, що відбувається за штучно встановленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній, через що у підприємства як у більш складної системи виникають, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам [9].

На нашу думку, це визначення містить у собі всі розглянуті вище властивості та характеристики досліджуваного поняття, тому в рамках нашого дослідження може вважатися універсальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення діалектичного аналізу понятійного апарату системи управління забезпеченням розвитку промислових підприємств

Виклад основного матеріалу дослідження. Зрозуміло, що розвиток підприємства – це визначена програма дій та заходів для досягнення поставленої мети. Для здійснення цих заходів необхідне відповідне забезпечення, за рахунок та на основі чого буде відбуватися процес розвитку.

В загальному визначенні під поняттям «забезпечення» слід розуміти:

1. процес дії;
2. ресурси, що забезпечують можливості [10].

Тобто дане поняття включає в себе аспекти як процесного, так і ресурсного підходу. Розглянемо спочатку дане визначення з погляду ресурсного підходу (табл. 1).

Таким чином, дослідження поетапного становлення ресурсного підходу дає змогу виділити чотири групи основних тлумачень «ресурси підприємства»:

1. Ресурси підприємства – це запаси, цінності, можливості, їх джерела. Даний підхід було висвітлено в роботах А.Н. Азріліяна [12], А.Б. Борисова [13], Г.Л. Вознюка, А.Г. Загороднього [14], В.Г. Золотогорова, В. Коноплицького, С.О. Микитюк [15].

2. Ресурси підприємства обмежуються рамками виробничої системи підприємства – це засоби виробництва, праці, предмети праці. Даний погляд на ресурси підприємства було представлено в дослідженнях Ю.П. Майданевич та В.П. Пантелєєва [16], Я.С. Ларіна, С.В. Мочерного, О.А. Устенко та С.І. Юрія [17].

3. Ресурси підприємства – це сукупність матеріальних, фінансових, енергетичних, технічних

засобів та робочої сили (на думку М.І. Бєляєва, І.Г. Берєжної, В.Н. Марґєлова, Г.А. Петрова, В.І. Семенова [18]).

4. Ресурси підприємства – це активи підприємства, що загалом є правильною думкою, вважаючи активами підприємства майно в його матеріальній і нематеріальній формах. Дану думку було висвітлено в роботах І.І. Бочкарьова [19], В.А. Бикова, М. Станек, К. Кел'ян.

Окремо необхідно звернути увагу на думку видатного винахідника у сфері вдосконалення ефективності виробництва й якості продукції Джеймса Харінгтона, який стверджує, що для досягнення ефективної роботи підприємства необхідно передусім навчитися правильно і творчо управляти

п'ятьма основними елементами, притаманними будь-якій організації: процесами, проектами, змінами, знаннями і ресурсами. При цьому поняття ресурси розглядається в широкому розумінні, як усі види активів компанії. Ресурси за Харінгтоном – це джерело допомоги або підтримки і наявні засоби [20]. За його класифікацією ресурси поділяють так: партнерські альянси, рада директорів, будівлі і споруди, клієнти, службовці, обладнання, торговельні площі, нематеріальні активи, матеріально-виробничі запаси, інвестори, знання, управлінський персонал, гроші, патенти, нерухоме майно, акціонери, постачальники, незавершені роботи, продукція і послуги, технології, фінанси. Крім того, автор поділяє ресурси на фінансові, фізичні, людські, інте-

Таблиця 1

Еволюція поняття «ресурси» [11]

Етап	Дослідники	Характеристика етапу
Виявлення ролі ресурсів як факторів виробництва та джерела капіталу й ренти	Д. Рікардо, Дж. Мілль, Т. Мальтус, Й. Шумпетер, К. Маркс, Ж. Сей, А. Маршалл	Уведення в науковий обіг понять «ресурси» та «рента». Початок XIX ст. – класична ресурсна тріада «праця, земля, капітал». Початок XX ст. – чотири фактори виробництва: праця, земля, капітал, підприємництво. Рикардіанська рента – доходи від володіння цінними рідкісними ресурсами (власність на цінні ділянки землі, переваги місцезоположення, патенти й авторські права). Шумпетеріанська рента – наслідок підприємницького ризику в невизначеному та складному середовищі, особливо в технологічно інтенсивних галузях.
Формування ресурсного підходу (ресурсоорієнтованої теорії) у межах теорії фірми. Ресурси – фактор конкурентоспроможності	Е. Пенроуз, Д. Річардсон, Дж. Барні, Б. Лоусбі, Б. Вернерфельт, Д. Тіс, Р. Рамельт, Н. Фосс	Уведення терміна «здатність» – знання, уміння й досвід здійснення різних видів діяльності. Фірма – неподільний фонд виробничих фізичних і людських ресурсів, які можуть існувати тільки як ціле – їх окреме використання та поза фірмою не дає прибутку й не створює конкурентних переваг. Можливість нагромадження організаційно специфічних ресурсів є основним обґрунтуванням існування фірми. Акцент на людину. Некодифіковане знання – «ключові компетенції».
Розвиток ресурсного підходу та формування основних понять у стратегічному управлінні. Ресурси – джерело здатності організації	Р. Грант, Г. Хамел, К. Прахалад, Д. Колліз, С. Монтгомері, Д. Тіс, В. Катькало	Розмежування здатностей на статичні та динамічні. Формування категорії «компетенції» – те, що організація робить краще, ніж конкуренти. Поглиблення основних понять ресурсної концепції: фактори виробництва; ресурси; компетенції; ключові компетенції; продукти; динамічні здатності. Головна теза: конкурентні переваги організації визначаються володінням унікальними ресурсами й організаційною здатністю.
Застосування ресурсного підходу до політологічних і соціологічних досліджень. Ресурси – джерело влади та фактор соціальної стратифікації	П. Блау, П. Бурдье, Т. Бентон, Е. Соренсен, М. Кастельс, В. Радаєв, І. Смородін, Н. Тихонова, Т. Заславська	Теорія «соціального обміну»; вертикальна стратифікація владних можливостей. Здібності – внутрішня природа акторів; ресурси – зовнішні структурні властивості. Ресурси – джерело влади у специфічній тріаді «ліквідність ресурсів + здібності + позиція володаря ресурсів»
Модернізація економічних засад ресурсного підходу під впливом загальносвітових трансформаційних процесів	А. Урсул, Р. Абдєєв, І. Юзвішін, О. Скаленко	Дослідження фундаментального закономірного зв'язку між процесами глобалізації, інформатизації та інтелектуалізації. Інформаційні знання – «мета ресурс» – ресурс ресурсів. Тріада «інформація + інтелект + інновація» – резерв соціально-економічного розвитку суспільства. Інформаційний метаресурс – здібності людини трансінформаційним чином знаходити нові ресурсні варіанти.
Формування та трансформація ресурсів в умовах забезпечення економічної безпеки підприємства	П. Самуельсон, Дж. Хікс, Т. Тевес, С. Фішер, М. Фрідман, Л. Лендлер, В. Щелкунов, В. Геєць, О. Ареф'єва	Дослідження ефективного використання ресурсів підприємств для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому. Розглядається сукупність ресурсів та процесів, що протікають в організації, з усіма їхніми характерними рисами й взаємозв'язками, які становлять єдину споріднену групу з погляду їхньої функціональної ролі в забезпеченні економічної безпеки підприємства й відіграють важливу роль.

Формування, використання та зберігання ресурсів з акцентуванням уваги на екологічній безпеці	Д. Вальтер, Д. Тейлор, Дж. Елкінгтон, Р. Ісаак, О. Прокопенко, А. Садеков, О. Попов, С. Харічков, Н. Андрєєва	Зелений бізнес – комерційна діяльність, головною метою якої є отримання прибутку від продажу екологічних товарів і послуг, виробництво і надання яких передбачає застосування методів та технологій, що мінімізують інтегральний екодеструктивний вплив на довкілля, а їх використання сприяє використанню максимально екологічно сприятливих умов життя для споживачів та веде до екологічної свідомості суспільства. Використання прогресивних енергоефективних технологій, зниження використання підприємствами не відновлюваних природних ресурсів, та раціональне користування відновлюваними, формування внутрішніх джерел фінансування природоохоронних заходів з підвищення якості навколишнього середовища.
Формування та використання ресурсів в умовах соціальної відповідальності підприємств	Г. Алоні, П. Друкер, А. Керролл, Д. Віндзор, Р. Штойер, Д. Богиця, О. Грішнова, І. Булеєв, В. Герасимчук, А. Колот, В. Геєць, Н. Діденко, А. Динкін	Соціальна відповідальність підприємства – це політика діяльності підприємства, спрямована на позитивний внесок у розвиток суспільства, а не лише отримання прибутку. Соціально відповідальне підприємство свідомо і цілеспрямовано обирає таку модель ведення бізнесу, яка дасть змогу позитивно впливати на певні суспільні групи, сфери суспільної діяльності, територію. Формування та використання ресурсів підприємства відбувається у повній узгодженості з принципами ведення соціально відповідальної господарської діяльності.
Формування та використання ресурсів в умовах підвищення використання нанотехнологій та виробництва інтелектуальних продуктів	К.Е. Свейбі, Р.С. Каплан, Д.П. Нортон, Т. Стюарт, Е. Брукінг, Л. Едвінсон, А. Чухно	Необхідністю управління інтелектуальними ресурсами на сучасному етапі розвитку підприємств є збільшення ринкової частки підприємства, зростання ринкової вартості бізнесу, оптимізація змінних і постійних витрат, підвищення ефективності використання всіх ресурсів підприємства (за рахунок виникнення синергічного ефекту), динамічне зростання обсягів інноваційної діяльності за рахунок інтелектуалізації виробництва тощо.

лектуальні, інформаційні, організаційні і технічні, наголошуючи на тому, що управлінська команда є ключовим ресурсом компанії, який здійснює найбільший вплив на її діяльність [21].

За результатами аналізу досліджень [22-25], можна виділити такі групи ресурсів, які відіграють найважливішу роль у забезпеченні розвитку підприємства:

- матеріальні ресурси (основні фонди та частка обігових фондів, а саме малоцінні та швидкозношувальні предмети, пакувальні матеріали, паливо, електроенергія);
- нематеріальні ресурси (об'єкти інтелектуальної власності тощо); трудові ресурси (управлінський, трудовий чи кадровий персонал зайнятий на підприємстві за основною чи допоміжною діяльністю);
- інтелектуальні ресурси (вміння, знання та навички для створення цінностей тощо);
- фінансові ресурси (кошти та грошові надходження для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат та стимулювання працівників);
- енергетичні ресурси (первинні та вторинні джерела енергії, результатом використання яких є відрахування в бюджет);
- техніко-технологічні ресурси (сукупність спеціалізованих знарядь, предметів та способів праці, за допомогою яких виробляються певні види однорідної продукції або надаються послуги, що задовольняють однорідні потреби);
- інформаційні ресурси (сукупність технологічних елементів, які реалізують функції збирання,

збереження, оброблення, передавання й доведення до користувачів інформації в організаційно-управлінських системах із використанням вибраного комплексу технічних засобів та наявності, крім рутинних операцій, елемента творчого характеру, тобто людського фактору, який не підлягає регламентації та формалізації).

Таким чином, визначено, що сукупність ресурсів, яка становить забезпечення, може відрізнитися за структурою (залежно від напрямку розвитку підприємства), проте до основних ресурсів обов'язково належать перелічені вище.

Визначивши основний зміст поняття «розвиток», дослідивши поняття «забезпечення» з погляду процесу дії та ресурсів, що забезпечують можливості, дійшли висновку, що під забезпеченням розвитку промислового підприємства необхідно розуміти сукупність ресурсів, необхідних для задоволення потреб підприємства в процесі розвитку, що передбачає досягнення відповідності структури та масштабності основних видів ресурсів на кожному етапі розвитку для вирішення поставлених завдань.

Далі проведемо діалектичний аналіз поняття «управління».

У загальному розумінні під управлінням розуміють процес розподілу й руху ресурсів в організації з наперед заданою метою, за наперед розробленим планом і з безперервним контролем над результатами діяльності [6].

А.Б. Борисов [26], акцентуючи увагу на спрямованій дії суб'єкта управління на об'єкт,

під управлінням розуміє свідому цілеспрямовану дію з боку держави, економічних суб'єктів на людей та економічні об'єкти, здійснювану з метою спрямувати їхні дії в потрібне русло й отримати бажані результати.

Наголошуючи виключно на функціональному призначенні, Г.С. Вечканов під управлінням розуміє елемент, функцію організаційних систем, що забезпечує збереження певної структури, збереження підтримки режиму діяльності, реалізації програми, цілей діяльності. Управління складається з двох основних компонентів: уміння організувати, включаючи здатність делегувати повноваження, і підприємницьку інтуїцію [27].

Під управлінням розуміють також усвідомлену, цілеспрямовану дію суб'єктів (економічних, соціальних, політичних та інших відносин) на окремих людей, трудові колективи й більш широкі спільноти, а також на економічні об'єкти для досягнення цими суб'єктами цілей і забезпечення стабільності та динамічності розвитку керованого об'єкта [28]. Управління в сучасних умовах здійснюється за допомогою спеціалізованих технічних засобів (засобів зв'язку, комп'ютерних систем) шляхом обміну потоками інформації між керуючим суб'єктом і керованим об'єктом. Управління можна також розглядати як сукупність процесів планування, організації координації, мотивації, контролю та реалізації відносин економічної власності для досягнення поставлених суб'єктами цілей [28].

Виключно через його функції в роботі [29] управлінню надають такий зміст: це процес планування, організації, мотивації й контролю, необхідний для формулювання та досягнення цілей організації.

З погляду кібернетичного підходу Г.Б. Казначевська під управлінням розуміє процес переведення керованої системи в наперед заданий стан за допомогою інформаційної дії, що спрямовується від керуючої системи [30].

Досить широке визначення управління дається в роботі [31], де під управлінням підприємством або іншими первинними суб'єктами господарювання розуміється постійна й систематична дія на діяльність його структур для забезпечення злагодженої роботи та досягнення кінцевого позитивного результату.

Більш розгорнуте визначення досліджуваного поняття зустрічається в роботі [32]: управління підприємством – це інтеграційний процес, за допомогою якого професійні підготовлені фахівці формують організації (підприємства) та управляють ними шляхом постановки цілей і розроблення способів їх досягнення. Даний процес передбачає виконання функцій планування, організування, координації, мотивації, здійснюючи які менеджери забезпечують умови для продуктивної й ефективної праці зайнятих в організації працівників та отримання результатів, що відповідають цілям,

спрямовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки людей, що працюють в організації.

Докладніше про функції управління йдеться мова у визначенні змісту даного поняття в роботі [33], де О.Н. Мидюк під управлінням розуміє сукупність процесів, що забезпечують підтримку системи в заданому стані і (або) переведення її в новий, більш життєвий стан організації шляхом розроблення та реалізації цілеспрямованих дій. Вироблення управляючих дій включає збір, передачу та обробку необхідної інформації, прийняття рішень, що обов'язково включає визначення управляючих дій.

Із погляду цілеспрямованої дії суб'єкта управління на об'єкт Б.А. Райзберг під управлінням розуміє:

1) свідому цілеспрямовану дію з боку суб'єктів, керівних органів на людей і економічні об'єкти, здійснювану з метою спрямувати їхні дії й отримати бажані результати;

2) великий підрозділ найвищих органів управління, департамент [34].

Таким чином, дослідивши основний зміст наявних визначень поняття «управління», під управлінням забезпеченням розвитку промислового підприємства необхідно розуміти процес, який включає в себе мобілізацію, накопичення, розподіл ресурсів, а також здійснення планування, контролю, моніторингу та інших процедур, спрямованих на ефективне та раціональне використання джерел та резервів формування ресурсів підприємства залежно від етапу розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного діалектичного аналізу понятійного апарату системи управління забезпеченням розвитку промислових підприємств формалізовано основні поняття. Так, під управлінням забезпеченням розвитку промислового підприємства необхідно розуміти процес, який включає в себе мобілізацію, накопичення, розподіл ресурсів, а також здійснення планування, контролю, моніторингу та інших процедур, спрямованих на ефективне та раціональне використання джерел та резервів формування ресурсів підприємства залежно від етапу розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління / Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, О.В. Мартякова та ін. // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем: [монографія]; за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк: ДонНТУ, 2011. – С. 564-569.
2. Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков. – М.: Дека, 1997. – 304 с.
3. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: [монографія] / О.В. Раєвнева. – Харків, 2006. – 496 с.

4. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії «розвиток підприємства» / В. Кифяк // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 2. – С. 190-194.
5. Шубравська О. Сталій економічний розвиток: поняття і напрями дослідження / О. Шубравська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 36-42.
6. Англо-русский словарь / Сост. В. Аракин [и др.]; 5-е изд., стереотип. – М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1993. – 988 с.
7. Грозний І.С. Розвиток промислового виробництва: діалектика понять / І.С. Грозний // Схід. – 2012. – № 4(118) – С. 22-25.
8. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1994. – 680 с.
9. Погорєлов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю.С. Погорєлов // Теоретичні та прикладні питання економіки. -2012. – Вип. 27. – Т. 1. – С. 30-34.
10. Обеспечение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tolslovar.ru/o552.html>
11. Предеїн А.М. Роль ресурсів у стратегічному управлінні підприємствами / А.М. Предеїн [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-resursov-v-strategicheskom-upravlenii-predpriyatiyami.pdf>
12. Азрилиян А.Н. Большой бухгалтерский словарь / А.Н. Азрилиян. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.
13. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.
14. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
15. Микитюк С.О. Витоки наукових основ ресурсного підходу / С.О. Микитюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 2. – С. 83-88. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ppmb/texts/2010_2/10msabrh.pdf
16. Майданевич Ю.П. Визначення активів підприємства та їх класифікація / Ю.П. Майданевич // Вісник ЖІТІ. – 2002. – № 20. – С. 166-169.
17. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. Т. 1 / С.В. Мочерний [та ін.]. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
18. Организация производства и обслуживания на предприятиях общественного питания: [учебник для технол. фак. торг. вузов] / И.Г. Бережной [и др.]; 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Экономика, 1980. – 296 с.
19. Бочкарева И.И. Бухгалтерский учет: [учебник] / И.И. Бочкарева, В.А. Быков [и др.]; под ред. Я.В. Соколова. – М.: Велби; Проспект, 2004. – 768 с.
20. Харингтон Дж. Совершенство управления ресурсами / Дж. Харингтон.; пер. с англ. А.Л. Раскина, В.В. Шахлевича; под науч. ред. В.В. Брагина. – М.: Стандарты и качество, 2008. – 352 с.
21. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи / І. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 1(4) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vipssp.pdf>
22. Новицький В.Є. Економічні ресурси цивілізованого розвитку: [навч. посіб.] / В.Є. Новицький. – К.: НАУ, 2004. – 286 с.
23. Ревенко Н.Г. Управление ресурсами промисловых предприятий в условиях переходного периода: [монография] / Н.Г. Ревенко. – К., 2000. – 256 с.
24. Ємельянов О. Ефективність використання виробничих ресурсів підприємства та їх вплив на експлуатаційні витрати / О. Ємельянов, О. Курило // Схід. – 2009. – № 8(99). – С. 63-66.
25. Мартиненко В. Стратегія життєздатності підприємств промисловості: [навч. посіб.] / В. Мартиненко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с.
26. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Книжный мир, 2005. – 860 с.
27. Вечканов Г.С. Краткая экономическая энциклопедия / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканова, В.Т. Пуляев. – СПб.: Петрополис, 1998. – 509 с.
28. Економічний енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://subject.com.ua/economic/slovník/4142.html>
29. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
30. Казначевская Г.Б. Менеджмент: [учеб. пособ. для студ. вузов] / Г.Б. Казначевская, И.Н. Чуев, О.В. Матросова; 3-е изд. – Ростов н/Д.: Феникс, 2007. – 378 с.
31. Менеджмент: [навч. посіб.] / за ред. С.І. Михайлова. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2006. – 416 с.
32. Менеджмент организации: [учеб. пособ.] / З.П. Румянцева, Н.А. Саломатин, Р.З. Акбердин [и др.]; под ред. З.П. Румянцевой. – М.: ИНФРА-М., 2002. – 631 с.
33. Мидюк О.Н. Теория управления: [учеб. пособ.] / О.Н. Мидюк, Л.В. Горьканова, О.С. Янгичер. – М., 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://cde.osu.ru/demoverison/course124/1_0.html
34. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева; 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 480 с.

REFERENCES:

1. Nadtoka T.B. Sotsialnyi rozvytok promyslovoho pidpriemstva ta mekhanizmy yoho upravlinnia // Upravlinnski tekhnolohii u rishenni suchasnykh problem rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system: monohrafiia / T.B. Nadtoka, H.A. Kakunina, O.V. Martiakova ta in. / za zah. red. O.V. Martiakovoi. – Donetsk: Vyd-vo DonNTU, 2011. – 744 s. – S. 564-569.
2. Korotkov E.M. Kontseptsiiya menedzhmenta / E.M. Korotkov. – M.: Izd-vo «Deka», 1997. – 304 s.
3. Raievnieva O.V. Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva: metodolohiia, mekhanizmy, modeli: monohrafiia / O.V. Raievnieva. – Kharkiv, 2006. – 496 s.
4. Kyfiak V. Teoretychni osnovy vyznachennia kategorii «rozvytok pidpriemstva» / V. Kyfiak // Ekonomichnyi analiz. – Ternopil, 2011. – Vyp. 8, ch. 2. – S. 190-194.
5. Shubravska O. Stalyi ekonomichnyi rozvytok: poniattia i napriamky doslidzhennia / O. Shubravska // Ekonomika Ukrainy. – 2005. – # 1. – S. 36-42.
6. Англо-русский словарь / состав. В. Аракин и др. – 5-е изд., стереотип. – М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1993. – 988 с.

7. Hroznyi I.S. Rozvytok promyslovoho vyrobnytstva: dialektyka poniat / I.S. Hroznyi // Skhid. – 2012. – # 4(118) – S. 22-25.
8. Meskon M. Osnovy menedzhmenta / M. Meskon, M. Al'bert, F. Khedouri. – M.: Izd-vo «Delo», 1994. – 680 s.
9. Pohorielov Yu.S. Katehoriia rozvytku ta yii ekspleinarnyi bazys / Yu.S. Pohorielov // Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky. – K., 2012. – Vyp. 27, t. 1. – S. 30-34.
10. Obespechenye [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://tolslovar.ru/o552.html>
11. Prediein A.M. Rol resursiv u stratehichnomu upravlinni pidpriemstvamy [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-resursov-v-strategicheskoy-upravlenii-predpriyatiyami.pdf>
12. Azriliyan A.N. Bol'shoy bukhgalterskiy slovar' / A.N. Azriliyan. – M.: Institut novoy ekonomiki, 1999. – 574 s.
13. Borisov A.B. Bol'shoy ekonomicheskii slovar' / A.B. Borisov. – M.: Knizhnyy mir, 2001. – 895 s.
14. Zahorodnii A.H. Finansovo-ekonomichni slovnyk / A.H. Zahorodnii, H.L. Vozniuk. – K.: Znannia, 2007. – 1072 s.
15. Mykytiuk S.O. Vytoky naukovykh osnov resursnoho pidkhodu // Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2010. – # 2. – S. 83-88 [Elektronnyi resurs] / S.O. Mykytiuk // Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ppmb/texts/2010_2/10msabrh.pdf
16. Maidanevych Yu.P. Vyznachennia aktyviv pidpriemstva ta yikh klasyfikatsiia / Yu.P. Maidanovych // Visnyk ZHITI. – 2002. – # 20. – S. 166-169.
17. Mochernyi S.V. Ekonomichni entsyklopedychni slovnyk: [U dvokh tomakh] / [S.V. Mochernyi, Ya.S. Larina, O.A. Ustenko, S. I. Yuriy]. – [T. 1 / Za red. S.V. Mochernoho]. – Lviv: Svit, 2005. – 616 c.
18. Organizatsiya proizvodstva i obsluzhivaniya na predpriyatiyakh obshchestvennogo pitaniya: Uchebnyk dlya tekhnol. fak. torg. vuzov / [Berezhnoy I.G., Margelov V.N., Petrov G.A., Semenov V.I., Belyaev M.I.]. – [2-e izd. pererab. i dop.]. – M.: Ekonomika, 1980. – 296 s.
19. Bochkareva I.I. Bukhgalterskiy uchët: [Uchebnyk / pod red. Ya.V. Sokolova] / [I.I. Bochkareva, V.A. Bykov i dr.]. – M.: TK Velbi, Izd-vo Prospekt, 2004. – 768 s.
20. Kharington Dzh. Sovershenstvo upravleniya resursami / Dzh. Kharington.; per. s angl. A.L. Raskina, V.V. Shakhlevicha; Pod nauch. red. V.V. Bragina. – M.: RIA «Standarty i kachestvo», 2008. – 352 s.
21. Vovk I. Klasifikatsiya resursiv pidpriemstva. Suchasni pidkhodi [Elektronnyi resurs] / I. Vovk // Sotsial'no-ekonomichni problemi i derzhava. – 2011. – Vip. 1(4). – Rezhim dostupu: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vippsp.pdf>
22. Novits'kiy V.E. Ekonomichni resursi tsivilizovanogo rozvitku: navch. posib. / V.E. Novits'kiy – K.: NAU, 2004. – 286 s.
23. Revenko N.G. Upravlinnya resursami promislivikh pidpriemstv v umovakh perekhidnogo periodu: Monografiya / N.G. Revenko. – K.: Red. «Byul. Vishch. Atstats. Komis. Ukraïni», 2000. – 256 s.
24. Emel'yanov O. Efektivnist' vikoristannya virobnychikh resursiv pidpriemstva ta ikh vpliv na ekspluatatsiyni vitrati / O. Emel'yanov, O. Kurilo // Skhid. – 2009. – № 8(99). – S. 63-66.
25. Martinenko V. Strategiya zhittezdatsnosti pidpriemstv promislivosti: Navch. posib. – K.: Tsentri navchal'noi literaturi, 2006 – 328 s.
26. Borisov A.B. Bol'shoy ekonomicheskii slovar' / A.B. Borisov. – 2-e izd., pererab. i dop. – M.: Knizhnyy mir, 2005. – 860 s.
27. Vechkanov G.S. Kratkaya ekonomicheskaya entsiklopediya / G.S. Vechkanov, G.R. Vechkanova, V.T. Pulyaev. – SPb.: Petropolis, 1998. – 509 s.
28. Ekonomichni entsyklopedychni slovnyk [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://subject.com.ua/economic/slovnik/4142.html>
29. Ekonomichni slovnyk-dovidnyk / za red. S.V. Mochernoho. – K.: Femina, 1995. – 368 s.
30. Kaznachevskaya G.B. Menedzhment: ucheb. posob. dlya stud. vuzov / G.B. Kaznachevskaya, I.N. Chuev, O.V. Matrosova. – 3-e izd. – Rostov n/D.: Feniks, 2007. – 378 s.
31. Menedzhment: navch. posib. / za red. S.I. Mykhailova. – Vinnytsia: NOVA KNYHA, 2006. – 416 s.
32. Menedzhment organizatsii: ucheb. posob. / Z.P. Rummyantseva, N.A. Salomatin, R.Z. Akberdin i dr.; pod red. Z.P. Rummyantsevoy. – M.: INFRA-M., 2002. – 631 s.
33. Midyuk O.N. Teoriya upravleniya: elektronnoe gipersylochnoe ucheb. posob. [Elektronnyy resurs] / O.N. Midyuk, L.V. Gor'kanova, O.S. Yanguicher. – M., 2008. – Rezhim dostupu: http://cde.osu.ru/demoversion/course124/1_0.html
34. Rayzberg B.A. Sovremennyy ekonomicheskii slovar' / B.A. Rayzberg, L.Sh. Lozovskiy, E.B. Starodubtseva. – 4-e izd., pererab. i dop. – M.: INFRA-M, 2005. – 480 s.

Rusinova O.S.

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at Department of Management

Private Higher Educational Establishment «European University»

**DIALECTICAL ANALYSIS THE CONCEPTUAL APPARATUS OF THE MANAGEMENT SYSTEM
FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES**

In economic theory, there are a significant number of approaches to the interpretation of concepts «development», «enterprise development», «security», «resources». The lack of a single universal approach and contradictions between certain definitions of the conceptual apparatus of the management system for the development of industrial enterprises require a more thorough analysis of these concepts.

In the article, which is based on the results of the dialectical analysis of the conceptual apparatus of the management system for the development of industrial enterprises, the basic concepts that are used in the study are outlined in describing processes of formation and distribution of resources in ensuring the development of an industrial enterprise.

It is determined that the aggregate of resources, which constitute the provision, may differ in the structure depending on the direction of development of the enterprise. Having defined the main content of the concept of «development», by examining the concept of «provision» in terms of the process of action and resources providing opportunities, it is concluded that under the development of the industrial enterprise, it is necessary to understand the set of resources necessary to meet the needs of the enterprise in the process of development, which involves achievement of the structure and magnitude of the main types of resources at each stage of development for solving the tasks.

After examining the main content of the existing definitions of the concept of management, the management of the industrial enterprise development should be understood as a process that includes mobilization, accumulation, allocation of resources, and the implementation of planning, monitoring, monitoring, and other procedures aimed at the efficient and rational use of sources and reserves of the formation of enterprise resources depending on the stage of development.